

ПЕРЕКЛАД ЮРИДИЧНИХ ТЕКСТІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА НІМЕЦЬКУ: ОСНОВНІ ТРУДНОЩІ

Бабенко Д. С.

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
babenko.daria224@vu.cdu.edu.ua

Переклад юридичних текстів з української мови на німецьку (і навпаки) вважається одним із найскладніших видів перекладацької діяльності. Це зумовлено суттєвими розбіжностями у правових системах, термінології та мовних структурах обох мов. На основі наукових джерел можна виокремити низку ключових труднощів, з якими стикається перекладач [1; 3].

1. Розбіжності у правових системах та реаліях. Основною проблемою є те, що кожна країна має власну правову систему, яка формується під впливом історичних, культурних та соціальних чинників. Юридичні терміни часто виступають словами-реаліями, що відображають національну специфіку державного устрою, судочинства чи адміністративного поділу. У багатьох випадках такі поняття не мають прямих відповідників у мові перекладу. Це призводить до виникнення термінологічних лакун, коли перекладач змушений вдаватися до описового перекладу або використовувати інтернаціоналізми. Наприклад, поняття «відновне правосуддя» в Україні перебуває на етапі впровадження і не має усталеного законодавчого визначення, що ускладнює добір точного німецького еквівалента [2].

2. Термінологічні та семантичні труднощі. Словникові відповідники не завжди адекватно передають зміст юридичного терміна, оскільки подібні за формою слова можуть мати різний обсяг значення. Юридичний термін повинен бути системним, точним, однозначним у межах певної правової системи та позбавленим експресивності. Водночас у практиці перекладу важливу роль відіграє контекст, адже іноді лише контекстуальний відповідник може точно передати зміст. Окрему проблему становить полісемія: одне слово може мати кілька значень, кожному з яких відповідає інший термін у мові перекладу (наприклад, нім. *bürgerlich* може означати «громадянський», «буржуазний» або «міщанський») [4].

3. Лексичні трансформації та передача значень. Через неможливість прямого перекладу перекладачі змушені застосовувати різні трансформації. Зокрема, використовується конкретизація (перехід від ширшого значення до вузкого), як у випадку перекладу німецького *Vermutung* як «презумпція» в юридичному контексті. Також поширеною є модуляція, коли словниковий відповідник замінюється логічно пов'язаним варіантом (наприклад, *gemäß, nach* перекладаються як «згідно з», «відповідно до», «на основі» залежно від ситуації). У деяких випадках застосовується генералізація для уникнення надмірної деталізації або тавтології [3].

4. Пастка «хибних друзів перекладача». Серйозною проблемою є слова, що мають подібну форму, але різне значення. Наприклад, німецьке *Deputat* означає частину заробітної плати натуральними продуктами, тоді як

українське «депутат» відповідає німецькому *Abgeordnete*. Термін *Intendant* у німецькій мові позначає керівника театру чи радіостанції, тоді як в українській історично використовувався для позначення військової посади. Слово *Offizier* у німецькій мові має ширше значення і може вживатися навіть у шаховій термінології, що не характерно для української мови [1].

5. Граматичні та словотвірні розбіжності. Складність перекладу також зумовлена граматичними відмінностями між мовами. Зокрема, відсутність категорії артикля в українській мові призводить до труднощів у його правильному використанні в німецькій. Водночас артикль у юридичних текстах може виконувати важливу смислорозрізнавальну функцію. Розбіжності в категорії роду (наприклад, нім. *der Tod* – чол. рід, укр. «смерть» – жін. рід) іноді потребують лексичних змін [2; 4].

6. Проблема нормалізації та етимології. Українська юридична термінологія нерідко зазнає впливу інших мов, зокрема через посередництво російської. У зв'язку з цим важливо враховувати етимологію термінів, особливо їх греко-латинські корені, щоб зберігати логічні зв'язки між спорідненими поняттями та уникати семантичних викривлень.

7. Вимоги до точності перекладу та професійної підготовки перекладача. Юридичний переклад вимагає максимальної точності, оскільки навіть незначна помилка може призвести до серйозних правових наслідків. Тому перекладач повинен бути висококваліфікованим фахівцем, який поєднує знання лінгвістики та юриспруденції.

Отже, переклад юридичних текстів між українською та німецькою мовами є складним багаторівневим процесом, що потребує врахування не лише мовних, а й правових, культурних та когнітивних чинників. Основні труднощі зумовлені розбіжностями у правових системах, відсутністю прямих термінологічних відповідників, полісемією, наявністю «хибних друзів перекладача», а також граматичними й словотвірними відмінностями. У зв'язку з цим перекладач змушений активно застосовувати різноманітні перекладацькі трансформації, зокрема конкретизацію, генералізацію та модуляцію, щоб забезпечити адекватність і точність. Таким чином, успішний юридичний переклад можливий лише за умови комплексного підходу, що включає мовну компетентність, спеціалізовані знання та здатність до аналітичного мислення, що забезпечує точність, однозначність і функціональну відповідність перекладеного тексту оригіналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Застровський А. О., Застровська С. О. Практикум з перекладу / *Praktikum in der Translation* : навч.-метод. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 138 с.
2. Овсієнко Л. *Besonderheiten der Übersetzung spezifischer Lexik im Internet-Diskurs* // Актуальні проблеми сучасного перекладознавства : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Черкаси, 07 грудня 2023 року) / Гол. ред. І. М. Литвин; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2023. С. 95-96

3. Рубінська Б. І., Дімітрієва М. О. Про деякі проблеми перекладу юридичних документів. URL: <https://philologicalscience.com.ua/uk/journals/tom-4-1-2019/pro-deyaki-problemi-perekladu-yuridichnikh-dokumentiv> (дата звернення: 06.05.2026)

4. Ovsienko L. Überblick über die wichtigsten Anforderungen an Übersetzer und Übersetzungsfehler. Україна та німецькомовні країни: культурні, літературні та мовні контакти = Die Ukraine und die deutschsprachigen Länder in Kultur-, Literatur- und Sprachkontakt : Матеріали XXXII Міжнар. наук.-практ. конф. Асоціації українських германістів (26–27 вересня 2025 р.). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. С. 150-151.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. Овсієнко Л. О.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У НАВЧАННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Битченко Т.А

*Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
bytchenko.tetiana222@vu.cdu.edu.ua*

Сучасний етап розвитку освіти характеризується глибокою інтеграцією цифрових технологій у навчальний процес, що особливо помітно в галузі іншомовної освіти. Як зазначають вітчизняні та зарубіжні дослідники О. Бігич, Н. Морзе, Н. Бахмат та Ю. Руднік, цифровізація освіти є не лише технічним оновленням, а й зміною педагогічної парадигми, що передбачає перехід до інтерактивного, компетентісно орієнтованого навчання [1]. У сучасних умовах дистанційного, змішаного та очного навчання цифрові технології стають невід'ємною складовою навчального процесу, зокрема у викладанні іноземних мов. Відповідно до нормативних документів Міністерства освіти і науки України, формування інформаційно-цифрової компетентності учнів визначено одним із ключових освітніх пріоритетів, що безпосередньо впливає на організацію навчання німецької мови в середній школі [2].

У методиці викладання іноземних мов цифрові технології сьогодні розглядаються не як додатковий інструмент, а як важливий компонент сучасного педагогічного середовища. Вони забезпечують реалізацію комунікативного підходу, створюють умови для автентичного мовного спілкування та сприяють індивідуалізації навчання. Завдяки використанню цифрових ресурсів учні отримують можливість взаємодіяти з реальними мовними зразками, слухати носіїв мови, працювати з автентичними текстами та виконувати інтерактивні завдання, що значно підвищує ефективність засвоєння матеріалу. Особливо це актуально для вивчення німецької мови як другої іноземної у середній школі, де навчальний час обмежений, а потреба у практиці є значною.

Сучасне цифрове освітнє середовище характеризується значною різноманітністю інструментів, які можуть використовуватися у процесі навчання іноземних мов. До них належать електронні словники, навчальні